

Dyptrykk - akvatint

Forfatter: Gunnar Birkeland<gunnar@enternet.no>

Vi tar i en serie på tre for oss noen av teknikkene innenfor de tre hovedbegrepene av originalgrafikk; dyptrykk, høytrykk og plantrykk. I dette nummeret ser vi på dyptrykk og vil særlig konsentrere oss om akvatint som tilhører kobberstikkene.

Lær mer om originalgrafikk

Hva er grafikk?

Men hva er nå egentlig grafisk kunst? Et grafisk blad er et avtrykk av en trykkplate som grafikeren har utformet på forhånd. Det kan las flere trykk fra hver plate og hvert trykk anses som et originalt kunstverk. Hvert trykk skal påføres opplagstall og nummer. Eksempelvis betyr brøken 45/50 at dette trykket er nr. 45 av et opplag på 50. I tillegg blir det som regel trykket en del prøvetrykk og kanskje noen spesielle variasjoner. Når opplaget er trykket skal trykkplaten ødelegges. Mens maleren har et mangfold av fargenyanser på sin palett, er utgangspunktet for grafikeren mye skrinnere. Hun må hele tiden planlegge hvordan fargen på neste plate vil smelte sammen med fargen fra forrige plate. Det gule på plata vil for eksempel bli grønt der fargen treffer blått, det røde vil bli oransje osv.

Dyptrykk

I denne artikkelen ser vi litt nærmere på dyptrykk. Dyptrykk omfatter kobberstikk og radering. Fargen legger seg i sporene i platen for så å gi fra seg farge på papiret. Dette skjer ved at plate og vått papir kjøres gjennom en presse med et trykk på opptil flere tonn. Dermed trykkes det våte papiret ned i fordypningene og plukker opp fargen. Deretter må papiret legges i press for å tørke uten å krølle. Plateranden på det ferdige trykket viser at bildet ligger lågere enn resten av bladet som et relieff. Den kan raskt fortelle et utrent øye om bildet er et grafisk blad eller et maleri eller en tegning. Kobbergrafikk trykkes vanligvis på et spesialpapir for denne teknikken. Papiret skal ha en pen overflate, riktig tykkelse, fargemottakelighet, styrke og smidighet.

Akvatint

En kan dele kobbergrafikk inn i to hovedgrupper: Kobberstikk og etsning. Kobberstikk blir ved at grafikeren skjærer med et skarpt redskap direkte i kobberplata. Ved etsning benytter hun seg av kjemikalier (syrer) som etser ned i platens overflate. Prinsippet er at platen dekkes med syreblanding som siden arbeides i med linjer eller punkter der som syren skal virke. Ved akvatintetsning strøs et tynt lag med harpiks som smeltes fast til platen. Meningen er at syren skal kunne etse seg ned i platen mellom de fastsmeltede harpikskornene. Dermed er harpikskornenes størrelse av stor betydning for strukturen i bildet. I det ferdige trykket står de punktene som ble beskyttet mot syren som små hvite prikker. De er av og til så små at de knapt kan oppfattes med det blotte øye. Andre ganger er harpiksen så grovkornet at punktene kan bli millimeter store. Slik kan bilder bygges opp av et mylder av fargepunkter som binder seg til flater. Maleriske uttrykk kommer fram eller man kan bli minnet om akvarellens gjennomskinnelighet hvor fargepigmentene ligger som en transparent hinne over hvitt papir. Ved sukkerakvatint arbeider grafikeren negativt. Det vil si at de mørkeste feltene på bildet blir malt først. Sukkerakvatint som består av sukker, vann og tusj blir malt på platen. Dekkferniss (fernisslakk) blir lagt over umalte felt på plata. Når denne

er tørr legges plata i lunkent vann. Sukkerakvatinten blir oppløst og tilbake står et åpent felt klar til å legges farge på.

Spesialist på akvatint

Oddbjørn Stølen er en grafiker som har spesialisert seg på akvatint. Mange av våre medlemmer opplevde kanskje hans utstilling på Hå gamle prestegard i sommer. Der kunne vi se hvordan han ved hjelp av både streketsing og akvatint fikk fram virkninger som understreker motiver i bildene: Slørete skyformasjoner i sukkerakvatint og fjell og varder som blir ekstra tunge og massive ved hjelp av streketsing.

[goya](#)

Goya: Los Caprichos, blad 8, etsning og akvatint